

Posudek vedoucího bakalářské práce Sabiny Dvořákové

Dějiny ústavu pro hluchoněmé v Českých Budějovicích v letech 1871–1949

Sabina Dvořáková si pro svou práci zvolila téma, které doposud nebylo podrobně zpracováno. Ačkoliv to na první pohled není patrné, důkladné zmapování dějin ústavu pro hluchoněmé v Českých Budějovicích v obecném kontextu výchovy a vzdělávání neslyšících na našem území je nelehký úkol vyžadující studium dobové literatury a pramenů. S tímto faktem byla autorka při zadávání práce seznámena.

Autorka pojala zpracování zadaného tématu po všech sledovaných stránkách velmi úsporně až minimalisticky, z hlediska kvantity i kvality. Po formální stránce rozsah práce přesně odpovídá minimálnímu vyžadovanému počtu normostran a práce obsahuje všechny požadované části, jejichž vertikální i horizontální členění však není čtenářsky vstřícné. Ačkoliv samotné kapitoly jsou krátké, jeden odstavec často zabírá jednu i dvě strany a sestává se z různých témat, důležité informace nejsou zvýrazněny. Celá práce obsahuje pouhé tři poznámky pod čarou a jednu nečíslovanou tabulku. V práci se nevyskytují žádná dílčí shrnutí ani syntézy předkládaných poznatků.

Jednotlivé části práce nejsou náležitě obsahově provázány a tvoří kompaktní celek, proto si dovoluji postupovat v hodnocení práce nejprve chronologicky.

Do klíčových slov byla zařazena některá příliš obecná slova či mnohoslovné výrazy, které nepovažuji za vhodné (např. *sporné soužití německých a českých obyvatel*). Z krátkého abstraktu i úvodu vyplývá, a následně to potvrzuje i celá práce, že došlo k odklonu od původního zadání, dle kterého se autorka měla zaměřit na *důležité okolnosti vzniku ústavu a významné historické mezníky v jeho dějinách, ale také na obecné pozadí výchovy a vzdělávání neslyšících na našem území ve vymezeném období*. A v tomto kontextu popsat *proměny vyučovacích přístupů a metod uplatňovaných při výuce českých i německých žáků v budějovickém ústavu*, a věnovat pozornost *také českému znakovému jazyku jako komunikačnímu prostředku ve vzdělávání*. Této problematice se však věnuje spíše okrajově a často zaměřuje svou pozornost jinam. Badateli se pochopitelně může stát, že všechny kýžené informace nenajde, avšak měl by se o to alespoň pokusit, své úspěchy či neúspěchy kriticky zhodnotit a z nabytých informací sestavit kompaktní celek.

Obsah práce je samozřejmě vázán na to, jaké prameny a literaturu autorka prostudovala, tím se také zabývá v podkapitole 1.2 a 1.3. Ačkoliv v závěrečném seznamu (není jasné podle jakého klíče jsou seřazeny prameny) figuruje o něco více položek než v podkapitolách věnovaných jejich hodnocení (ty nebyly přepracovány v souladu s některými pozdějšími doplněními textu), je jasné, že autorka přes mnohá upozornění, neprostudovala doporučené zdroje (viz zadání) a nemohla tak svou práci náležitě zasadit do historického kontextu (nenaplnila tedy první bod zásad pro vypracování práce). Ze soudobé literatury dokonce nevyužila ani texty vedoucí své práce věnované této problematice, kromě starší publikace

Notace znakových jazyků (2015), která s tématem souvisí opravdu jen velmi okrajově. Tím pádem se jí nepodařilo vytvořit komplexní práci věnovanou sledované vzdělávací instituci. Nijak se také nevyjadřuje k terminologii, kterou ve své práci užívá, zejména k označování znakového jazyka a neslyšících, většinou přebírá terminologii citovaných děl, což nijak nekomentuje.

V úvodních kapitolách se uchýlila k tématům, která sice určitým způsobem se zadáním práce souvisejí a nepovažují jejich zařazení za zcela zbytné (zadání však takto formulováno nebylo), avšak jejich obsah není téměř dáván do souvislosti s českobudějovickým ústavem. Jedna kapitola je věnována politickým a národnostním poměrům v Českých Budějovicích (k těm se autorka vrací nepodloženou pozn. na s. 24, že pokles žáků německé národnosti nesouvisel s poklesem německého obyvatelstva celkově) a druhá dějinám českobudějovické diecéze (založená téměř výhradně na díle Kadlece). První souvislost s ústavem pro hluchoněmé je zmíněna až na s. 15, kde se dozvídáme o založení ústavu biskupem Jirsíkem.

K tématu se úžeji vztahuje čtvrtá kapitola *Dějiny vzdělávání hluchoněmých v Čechách*, která byla do práce zařazena až těsně před odevzdáním, zřejmě ve snaze doplnit náležitý kontext. Najdeme ji na s. 16–17 a tvoří ji pouhé dva odstavce. Kapitola nepokrývá celé sledované období, končí v roce 1922 (ale jistě mohla končit i v roce 1871 a podrobněji popsat situaci jež předcházela založení ústavu), je velmi stručná a bohužel obsahuje i nepřesné informace.

Pro starší období vychází autorka výhradně z Kmocha (1886) (toto dílo vůbec není zmíněno v kapitole 1.2), kterého ne vždy přesně a výstižně parafrázuje. Zpráva o pražském ústavu citovaná skrze Kmocha byla z roku 1801 nikoliv 1803 (s. 17). Není uvedeno, odkud je převzatá pasáž věnovaná Mückemu, odkud pochází překlad názvu jeho díla do češtiny a informace o slovníčku (s. 17). Také informace o Frostovi jsou zavádějící, toto tvrzení nemohu považovat za pravdivé: *Sám znaky nevytvářel, protože používal znaky, které si hluchoněmé děti přinesly do školy z domova, což byla řeč posuňková* (s. 17). Není také pravdou, že Frost nezanechal žádné dílo (s. 17), nezanechal dílo obsahující znaky. Frostova metoda je pro celou práci zásadní a její stručný popis přináší např. právě Kmoch (1886). Citována není ani informace, že Karel Malý byl jedním z *našich nejlepších učitelů znakového jazyka* (s. 17); jedná se o naprostý nesmysl. Informace o dalších ústavech (s. 17–18) nejsou řádně ocitovány, nevíme, z čeho autorka vychází.

Stěžejní kapitola celé práce je na stranách 19–36, zde se konečně dostáváme k informacím o samotném českobudějovickém ústavu. Úkolem autorky bylo *rozdělení sledovaného období (1871–1949) do relevantních úseků dle důležitých historických mezníků souvisejících zejména s proměnou přístupů a metod ve vzdělávání neslyšících, navázané na kontext dějin budějovického ústavu pro hluchoněmé*. Rozhodla se vydělit pouze období dvě, jako mezník zvolila konec 1. světové války, která *ovlivnila svým způsobem celou budějovickou diecézi* (s. 19). Podíváme-li se však zpětně do kapitoly č. 3 *Dějiny českobudějovické diecéze*, toto období v něm vůbec nefiguruje.

Kapitola je kaleidoskopem rozličných, ne vždy relevantních, informací excerpovaných zejména z ústavních kronik a výročních zpráv. Je pochopitelné, že sestavit souvislý text na základě kusých informací, jaké v těchto pramenech nacházíme, je nanejvýš obtížné (vzorem však mohla být diplomová práce Staškovičové (2006), která měla sice jiné zaměření, ale působí daleko kompaktněji). Z tohoto důvodu měl právě zde být doplněný kontext nabytý studiem dalších dobových knih a článků.

Informace jsou v textu povětšinou řádně citovány, i když nalezneme i pasáže, kde tomu tak není (viz výše). Uspořádání a výběr informací není vždy vhodný, k některým rozporům v pramenech se autorka nevyjadřuje (např. počet chovanců v prvním roce fungování ústavu mohl být pojednán jasněji a na jednom místě, viz s. 21, 22). Informace o vzdělávacích přístupech a metodách jsou kusé (zde by právě napomohly hlubší znalosti kontextu získané četbou literatury, např. Malý 1897, 1907 aj.) a často svědčí o tom, že autorka se v problematice příliš neorientuje. Neumí odlišit, co je Frostova metoda, např. názorné vyučování (v práci redukováno na nábytek a školní náradí (s. 21)) je ve skutečnosti první fází této metody, dobře ilustrované v jeho knize *Orbis Pictus*. Jako doklad užívání Frostovy metody uvádí divadelní představení sehrané pomocí *mimiky* a vystoupení předsedy spolku hluchoněmých Bažila v *řeči posuňkové* (s. 30). Zde však není jasná souvislost mezi užíváním znakového jazyka mimo školu a ve škole.

Velmi málo pozornosti věnuje spisku od Huleše (1891), který je vlastně odrazem toho, jakým způsobem nejspíše probíhalo vyučování v budějovickém ústavu a jaký byl přístup ke znakovému jazyku (vzhledem k tomu, že se vlastně jedná o přepis přednášek ředitele Sedláka, což však z textu nevyplývá); spisku Škorničky (1890), též frekventanta kurzu, nevěnuje pozornost vůbec.

Kapitola 5.2 zachycující období od roku 1918 je spíše neuspořádaným a nerozčleněným shlukem výpisků předkládajícím tematicky nesourodé informace nezačleněné do kontextu doby. Ani jednostránkový závěr žádnou syntézu a provázání přeložených informací neobsahuje, omezuje se na velmi stručné shrnutí obsahu jednotlivých kapitol a komentování nedostatků využitých pramenů.

V práci není dostatečně jasně formulována výzkumná otázka, struktura práce není zcela promyšlená, objevují se zde nadbytečné pasáže, které s problematikou souvisí jen okrajově, naopak zde chybí zásadní informace bezprostředně s tématem související. Terminologie není vymezena, je nepřesná a vykazuje nedostatky. Provázanost celé práce a jejích kapitol je minimální. Práce neobsahuje adekvátní závěry vztahující se k cílům práce stanoveným v zadání.

Z práce lze vysledovat, že se autorka neseznámila se základní literaturou nutnou pro pochopení celého kontextu a pracovala pouze se zdroji úzce se vážícími k ústavu pro hluchoněmé v Českých Budějovicích či Českým Budějovicím. Neprokázala dostatečný vhled a orientaci v celé problematice historie vzdělávání neslyšících. Text se skládá s parafrází, ne

vždy řádně citovaných, postrádá autorský vklad a nadhled, schopnost usouvztažnit informace a sestavit z nich kompaktní, čtenářsky vstřícný text.

Pokud jde o formální úroveň, práce má minimální doporučený rozsah, citační norma je až na výjimky dodržena, typografie je v pořádku, autorka však dostatečně funkčně nevyužila vizuální a grafické možnosti vhodné k členění práce. Pravopisné a jazykové nedostatky nejsou četné.

Celkově tedy autorka neprokázala dostatečnou orientaci v problematice. Přestože určitý kus práce udělala, domnívám se, že práci nevěnovala dostatečnou pozornost, úsilí a čas. Myslím si, že je v jejích silách napsat mnohem kvalitnější práci a vyhnout se výše uvedeným nedostatkům.

Bohužel musím konstatovat, že dle mého názoru práce nesplňuje požadavky na bakalářské práce kladené a nedoporučuji ji k obhajobě.

Hodnocení: NEPROSPĚLA

31. 8. 2024

Mgr. Lenka Okrouhlíková, Ph.D.